

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

**Lokální aktéři v rozvoji venkovské obce
(Případová studie Modlany)**

Kamila Kurandová

© 2012 ČZU v Praze

SOUHRN

Diplomová práce dokumentuje vliv lokálních aktérů na rozvoj venkovské obce a zabývá se jejich rolí pro další rozvoj této lokality. Sledovanou lokalitou je obec Modlany. Diplomní práce se zabývá významem role lokálních aktérů, blíže zkoumá jejich vliv na lokální rozvoj této obce a zjišťuje význam jejich místního působení.

Teoretická část diplomové práce vymezuje obsah pojmu rozvoj obce, objasňuje roli lokálních aktérů na místní rozvoj, zabývá se postavením lokálních aktérů ve společnosti a jejich vlivem na dění v obci Modlany. Empirická část diplomové práce je postavena na kvalitativním empirickém výzkumu role lokálních aktérů s využitím archiválního výzkumu, studia dokumentů a interview.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rozvoj venkova, lokální aktér, obec Modlany, regionální a lokální rozvoj

Cíl práce a metodika

Cílem případové studie Modlany je zjistit, jakým způsobem, ovlivňují lokální aktéři rozvoj obce, jaký význam lokálním aktérům přisuzují občané Modlan z hlediska rozvoje obce a také zapojení místních obyvatel do lokálního života. Záměrem je zjistit rozvoj obce z exogenního hlediska, sledovanou lokalitou je uvedená obec Modlany, kterou lze považovat za obec vyznačující se řadou problémů kulturních, ekologických, ekonomických i sociálních, které můžeme najít i u ostatních obcí severočeské oblasti. Východiskem pro sledování, analýzu a posouzení je základní teoretický rámec principů regionálního rozvoje. Ten je jako i jeho nástroje zpracován v teoretické části práce.

Cíl se konkrétně zaměří na oblast veřejnou, kulturní, společenskou a sportovní a na základě terénního šetření se pokusím identifikovat vliv a význam lokálního aktérství na tuto lokalitu. Uvedené zaměření bylo zvoleno záměrně, protože se jeví, že představuje významný faktor, který zesiluje rozhodnutí místních obyvatel v obci setrvávat. Závěr práce je zaměřen na vyjádření podobností a odlišností sledovaných skupin, které jsou aktivní nebo neaktivní v lokálním dění obce Modlany, jak obě skupiny vnímají například význam

výstavby v obci, zapojení do Mikroregionu Milada a Dobrovolného svazku obcí Jezero Milada. Tato práce si klade za cíl posoudit především vliv lokálních aktérů na dění v obci a využít závěry této práce při dalším rozvoji obce a plánování aktivit a projektů na příští období.

Teoretická část práce se bude zabývat základními pojmy souvisejícími s problematikou venkova a lokální identity. Zdrojem informací bude studium dostupných materiálů a odborné literatury, která se věnuje této problematice. Využity budou také informace získané z historických dokumentů, které se vztahují k oblasti mého výzkumu. Jedná se o informace z místní kroniky, která dokumentuje vývoj obce od roku 1328 do roku 1932. Dalším zdrojem historických informací je kniha „Modlansko-Krajina důvěrných znamení“. Podstatný zdroj informací tvoří také dostupný propagační materiál vydaný buď přímo obcí, nebo regionem.

V empirické části bude uvedena charakteristika zkoumané lokality, informace o sociální infrastruktuře a vybavenosti obce. Dále budou provedeny rozhovory s lokálními aktéry, kteří jsou aktivní a neaktivní a na základě vyhodnocení rozhovorů bude provedeno zhodnocení, jak vnímá obec Modlany každá z těchto dvou zkoumaných skupin z různých hledisek.

Jako vhodný přístup byl pro tento výzkumný problém zvolen přístup kvalitativní. Je to proces hledání porozumění, který je založen na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Při výzkumu vytváříme komplexní obraz, analyzujeme různé typy textů a informuje o názorech jednotlivých účastníků výzkumu. Zkoumané osoby při sběru dat rozhodují, které informace jsou podstatné a jaké informace tazateli sdělí. Zkoumání provádíme v přirozených podmínkách.

S kvalitativním výzkumem spojujeme několik přístupů, které mají v této oblasti pevné místo a považují se za základní. Mezi hlavní patří případové studie, etnografickému výzkumu, zakotvené teorii a fenomenologickému výzkumu. Výzkum pomocí případové studie se zaměřuje na podrobný popis a rozbor jednoho nebo několika málo případů. Základní výzkumnou otázkou je, jaké jsou charakteristiky daného případu nebo skupiny porovnávaných případů. V kvalitativním výzkumu výzkumník nehledá pravdu, absolutní, jedinou neměnnou. Ví, že to, co lze pozorovat, je pravda konkrétního jedince nebo skupiny v konkrétní situaci (Disman, 1998, str. 294). Výhodou kvalitativního přístupu je získání hloubkového popisu případů. Nezůstáváme na jejich povrchu, provádíme podrobnou

komparaci případů, sledujeme jejich vývoj a zkoumáme příslušné procesy. Citlivě zohledňujeme působení kontextu, lokální situaci a podmínky (Hendl, 2005, str. 53).

V případové studii jde o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů. Zatímco ve statistickém šetření shromažďujeme relativně omezené množství dat od mnoha jedinců (nebo případů), v případové studii sbíráme velké množství dat od jednoho nebo několika málo jedinců. V případové studii jde o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti. Případová studie v sociálně vědním výzkumu je podobná mikroskopu: její hodnota závisí na tom, jak dobře je zaostřena. Předpokládá se, že důkladným prozkoumáním jednoho případu lépe porozumíme jiným podobným případům. Na konci studie se zkoumaný případ vřazuje do širších souvislostí. Může se srovnat s jinými případy, provádí se také posouzení validity výsledků (Hendl, 2005, str.104).

Hlavní kvalitativní technikou tohoto výzkumu je rozhovor, konkrétně rozhovor polostandardizovaný, který spočívá v sérii několika jasně zformulovaných základních a doplňujících otázek. Měl by být dodržen postup, při němž jsou otázky kladeny stále stejným způsobem a v tomtéž pořadí. Na základě odpovědí na základní otázky klade tazatel ještě další doplňující otázky, při nichž nechá respondenta odpověď dále rozvíjet, případně se tazatel může ptát na další detaily. Tyto doplňující otázky může mít tazatel předem připravené (Majerová, Majer, 1999, str. 69).

Závěr

V teoretické části diplomové práce Lokální aktéři v rozvoji venkovské obce (případová studie Modlany), bylo vymezeno základní pojmosloví související s regionalistikou, regionální politikou, regionálním rozvojem.

Příprava na empirické šetření spočívala v popisu obce Modlany, která se nachází v Severních Čechách v kotlině Krušných hor. Obec jsem podrobně charakterizovala z hlediska vybraných oblastí, jako např. obyvatelstvo, členství ve spolcích, v zastupitelstvu atd.

Pro výzkum jsme zvolila sedm výzkumných otázek, na které postupně odpovědělo celkem 14 dotazovaných. Jednalo se celkem o 7 dotazovaných podílejících se aktivně na lokálním dění obce Modlany a o 7 občanů, kteří nejsou lokálními aktéry této obce.

Z empirického výzkumu jsem zjistila, že obec má coby lokální orgán veřejnou správu, tedy v tomto případě Obecní úřad Modlany, který působí v roli zadavatele, organizátora, prostředníka zájmů veřejnosti a koordinátora i realizátora regionálního rozvoje. Soukromý sektor je reprezentován podnikatelskými subjekty, které působí na poli regionálního rozvoje jako akcelerátor ekonomického růstu, zdroj ekonomické prosperity a zaměstnanosti. Tu zajišťuje ve větší míře i pro ostatní obyvatele především zdejší firma Jawos.

Dalším prvkem je veřejnost, tedy obyvatelé obce Modlany, kteří předkládají rozvojové náměty, vznášejí připomínky a podílejí se na regionálním rozvoji přičemž využívají prvků přímé demokracie. To se např. projevilo při projednávání výstavby fotovoltaické elektrárny, kterou značná část obyvatel odmítla.

Z provedeného šetření je patrný jako významný lokální aktér neziskový sektor, který je v obci zastoupen obecně prospěšnými společnostmi, občanskými sdruženími, spolky působícími v oblasti sociální, kulturní, společenské, sportovní. Zajišťují i činnosti pro podnikatele ekonomicky neefektivní a které nestačí nebo nechce pokrýt veřejný sektor. Vystupují zejména v roli organizátorů občanského života, volnočasových, sportovních, kulturních a společenských aktivit. Nejvýznamnější jsou především aktivity práce s dětmi a mládeží.

Jako zásadní však z provedeného výzkumu vyplývá, že ne vše je v souladu s představou a fakty, které uvádějí zastupitelé této obce v porovnání s názory občanů a to jak lokálních aktérů, tak pasivních obyvatelů obce. Obec sice přispívá na rozvojové aktivity, ale nevyužívá celkového rozpočtu, chybí strategické plánování rozvoje obce. V zastupitelstvu panuje nesoulad mezi členy zastupitelstva. Občané obce vidí jako nedostatečnou technickou infrastrukturu, občanskou vybavenost a veřejné prostranství. Pouze jeden dotazovaný vidí jako přínos pro rozvoj obce výstavbu nových rodinných domů a s tím spojený tok finančních prostředků do rozpočtu obce. Nikdo z dotazovaných nevnímá cestovní ruch jako potenciál v rozvoji obce. Dokonce ani zastupitelé obce, přestože obec odvádí do Mikroregionu Milada členské příspěvky a byla zpracována rozsáhlá analyticko-strategická studie možností rozvoje cestovního ruchu v oblasti Jezero Milada. Tento endogenní potenciál je zcela opomenut, přestože právě kvůli tomuto projektu vytvořili obce i společný svazek, který měl obce semknout a později i zviditelnit. Dle zjištěných skutečností je v současné době problematičké

financování a provozování jezera i jeho okolí. Původně se zřejmě počítalo s čerpáním evropských dotací, které jsou však nyní jen obtížně dosažitelné a proto obce v současné době hledají spíše investory. Předpokládala jsem, že výše uvedené bude tématem lokálního rozvoje i z pohledu dotazovaných, především z řad lokálních aktérů. To se ovšem nenaplnilo zřejmě i z důvodů, které souvisí s dotační politikou.

Pro detailnější zjištění vlivu a význam lokálního aktérství na tuto lokalitu by bylo nutné uskutečnit širší a hlubší empirické šetření a to ve všech obcích spadajících pod Obecní úřad Modlany. Toto empirické šetření určitě nemůže zobecnit zjištěné výsledky šetření a vůbec tím už nechci vypovědět, že je něco dobré nebo špatné. Uvádím jen, to co z provedených výsledků vyplynulo a co oslovení aktéři i neaktivní obyvatelé obce nejvíce postrádají, jaké mají povědomí o jednotlivých tématech, na které bylo dotazování zacíleno. Cílem kvalitativního výzkumu je jen osvětlení subjektivní zkušenosti, jednání a kontextu zkoumaných jedinců. Hlavním kritériem kvalitativního výzkumu je míra, jak se podařilo autenticky zachytit a prezentovat pohledy zkoumaných jedinců. Tyto pohledy jsem se snažila zachytit nezaujatě a objektivně na základě provedených rozhovorů.

Osobně mám zkušenost s představiteli obce bývalými i současnými a jejich přístup je různý. Současná starostka se v mezích možností určitě snaží vycházet obyvatelům obce vstříc, pokud je to jen trochu možné. Taktéž tak činila i předchozí starostka obce, ale vše samozřejmě nezávisí jen na nich. Obyvatelé obce mohou vytvářet větší tlak na zastupitelstvo k řešení problémů, které je trápí a zastupitelstvo obce by mělo občany respektovat a vnímat rozvoj obce i z jejich pohledu. Kulturní a sportovní aktivity sami o sobě obec nezvelebí i když určitě přispívají ke zdravému a pozitivnímu stylu života.

Seznam literatury

Blažek, J., Uhlíř, D.: Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace. Praha, Karolinum, 2002, str. 13-14.

Blažek, J.: Teorie regionálního vývoje: je na obzoru nové paradigma či jde o pohyb v kruhu? Geografie 1999,č.3, str.141-160,6 tab.,lit.,angl.res.

Disman, M.: Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha, Karolinum, 2002.

- Heřmanová, E., Patočka, J.: Lokální a regionální kultura v České republice. Praha: ASPI, a.s., 2008.
- Euchaudeau C.-D. a kol.: Slovník ekonomie a sociálních věd, EWA Edition Praha 1995, str. 114.
- Geist, B.: Sociologický slovník. Praha, Victoria Publishing 1992.
- Heřmanová, E., Chromý, P. a kolektiv.: Kulturní regiony a geografie kultury, 1. vyd. Praha: ASPI, 2009, str. 17.
- Hudečková, H., Lošťák, M.: Sociologie a její aplikace v regionálním/rurálním rozvoji. Praha: PEF ČZU a CREDIT, 2002.
- Jehle, R.: Pojetí endogenního rurálního rozvoje a jeho zavádění do regionální politiky v České republice. *Zemědělská ekonomika* 44, 1998 (1), str. 9-17.
- Český venkov 2003, Situace před vstupem do EU, Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, ve vydavatelství CREDIT Praha, str. 191-192.
- Kocmánková – Menšíková, L.: The need of information and extension service for the countryside and its development the opinions of local actors. *Agricultural Economics – Czech*, 54, 2008 (12): 13-26.
- Kronika obce Modlany.
- Šindelářová, J.: Otázky regionální identity. In: *Zemědělská ekonomika* 48, 2002, str. 263 – 268.
- Tisková zpráva CVVM: Význam historických a národopisných regionů, listopad 2003.
- Tomášek, M.: Modlansko – krajina důvěrných znamení. Vydala obec Modlany, 2008.
- Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.
- Wokoun, R. (2008). „Regionální politika v Evropské unii a v České republice“. In: Wokoun, Malinovský, Damborský, Blažek a kolektiv autorů, *Regionální rozvoj (výchozí regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Národní kultura a identita. Vize, 2001.
- Naše adresa 7.10 2010.
- Český statistický úřad. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005*.
- Příprava vydání Balcar, Vladimír; Havel, Radek; Křídlo, Josef; Pavlíková, Marie; Růžková, Jiřina; Šanda, Robert; Škrabal, Josef. Svazek Praha: Český statistický úřad, 2006 (624 s.)
- Český statistický úřad. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005*.

Příprava vydání Balcar, Vladimír; Havel, Radek; Křídlo, Josef; Pavlíková, Marie; Růžková, Jiřina; Šanda, Robert; Škrabal, Josef. Svazek 1. Praha: Český statistický úřad, 2006. (760 s.).

Internetové zdroje

Perlín, R. Venkov, typologie venkovského prostoru. [online].

Dostupné na: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf>

Ministerstvo vnitra České republiky. Adresy v České republice [online]. 2009-10-10, [cit. 2009-10-22].

Český statistický úřad. Historický lexikon obcí ČR 1869 - 2005 - 1. díl [online]. 2007-03-03, [cit. 2010-03-22]. S. 412, 413, záznam 21-2.

Ministerstvo vnitra České republiky. Adresy v České republice [online]. 2009-10-10, [cit. 2009-10-22].

Český statistický úřad. Historický lexikon obcí ČR 1869 - 2005 - 1. díl [online]. 2007-03-03, [cit. 2010-03-22]. S. 412, 413, záznam 21-4.

Územně identifikační registr ČR. Územně identifikační registr ČR [online]. 1999-01-01, [cit. 2009-10-22].

Český statistický úřad. Historický lexikon obcí ČR 1869 - 2005 - 1. díl [online]. 2007-03-03, [cit. 2010-03-22]. S. 412, 413, záznam 21-5.

20 Územně identifikační registr ČR. Územně identifikační registr ČR [online]. 1999-01-01, [cit. 2009-10-22].

Roubal O.: Když se řekne identita...regionální identita, Socioweb (vydává Sociologický ústav AV ČR) [online].

Dostupné na: <http://www.socioweb.cz>

Články z psychologie dnes. Články Jakuba Hučína. [online].

Dostupné na: <http://jakub.hucin.cz/clanky.html>

Co s jezerem Milada, zvažují obce (Ústecký deník, 18.7.2012)

Dostupné na: http://ustecky.denik.cz/zpravy_region/co-s-jezerem-milada-zvazuji-obce-20120718.html.